

GEJALA LGBT DI MALAYSIA: ISU DAN CADANGAN PENYELESAIAN

Mohamad Afandi Md Ismail
Fakulti Undang-undang, Governan & Hubungan Antarabangsa
Kolej Universiti Islam Melaka
afandi@kuim.edu.my

Mohd Sabree Nasri
Fakulti Undang-undang, Governan & Hubungan Antarabangsa
Kolej Universiti Islam Melaka
Mohdsabree@kuim.edu.my

ABSTRAK

Permasalahan berhubung dengan gejala sosial merupakan antara isu utama yang dihadapi oleh kebanyakan negara termasuk Malaysia. Diperingkat antarabangsa, semakin banyak negara-negara yang mula mengetengahkan isu ini sehingga ada negara yang terus menjadikan perbuatan ini sebagai satu jenayah jika diamalkan secara terbuka. Namun begitu, perundangan yang wujud di Malaysia berhubung dengan gejala LGBT ini dilihat agak samar-samar walaupun pada dasarnya telah diperuntukkan perbuatan tersebut sebagai suatu kesalahan secara umum. Dalam pada masa yang sama, terdapat banyak pihak yang tampil untuk mengetengahkan isu ini sebagai suatu langkah untuk menangani melalui pelbagai cara seperti seminar, ceramah, program-program berbentuk kesedaran dan lain-lain. Namun, usaha-usaha ini dilihat tidak begitu memberi kesan, malah menjadikan golongan LGBT dan pihak-pihak yang pro LGBT ini semakin agresif dan tampil secara terbuka mempertahankan perbuatan LGBT sebagai suatu kebebasan kepada individu. Maka, penulisan ini adalah bertujuan untuk mengetengahkan isu LGBT ini secara lebih terperinci dan mencadangkan beberapa langkah yang boleh diambil bagi mengatasi gejala ini. Dengan menggunakan kaedah kajian kepustakaan, pelbagai penulisan dan kes dirujuk bagi mendapatkan data yang bersesuaian. Hasil daripada penulisan ini akan mencadangkan beberapa langkah yang sesuai bagi menyelesaikan isu gejala LGBT ini dari sudut pendekatan undang-undang dan penguatkuasaannya.

Kata kunci : Gejala sosial, LGBT, cadangan penyelesaian, undang-undang, Malaysia.

LGBT IN MALAYSIA : ISSUE AND RECOMMENDATION

ABSTRACT

Issues related to social problems are among the major issues facing most countries including Malaysia. At the international level, many countries are beginning to address this issue and some countries straightly make this act as a crime if publicly practiced. Nonetheless, the prevailing legislation in Malaysia regarding LGBT symptoms is somewhat ambiguous despite the fact that such acts have been cited as a general offense. At the same time, there are many parties who have come forward to address this issue as a way of addressing it through various means such as seminars, talks, awareness programs and more. However, these efforts are seen as less effective, and have made the LGBT community and pro-LGBT parties more aggressive

and openly advocate LGBT acts as an individual freedom. Therefore, this paper aims to address these LGBT issues in detail and suggesting some action that can be taken to overcome these symptoms. By using the method of library research, various writing and cases viewed to gain the suitable data. The results of this paper will proposed a number of appropriate measures to resolve the issue of LGBT symptoms from a legal approach and it's enforcement.

Keywords: *Social problems, LGBT, recommendation, law, Malaysia.*

PENDAHULUAN

Gejala sosial dalam kalangan masyarakat di Malaysia semakin parah dan membimbangkan. Masyarakat saban hari dihimpit dengan pelbagai perkara negatif sehingga menjadikan kehidupan mereka tidak tenteram. Pelbagai gejala sosial yang bersifat negatif semakin mengambil tempat dan menyusup dalam sosio kehidupan masyarakat dalam negara ini dan antara yang paling menonjol ialah LGBT. Lesbian, Gay, Biseksual dan Transeksual atau nama singkatan umumnya LGBT telah mula masuk ke dalam sosio masyarakat Malaysia sejak sekian lama, sehingga tertubuhnya pelbagai pertubuhan dan organisasi yang menyokong mereka secara tersusun dan terancang (Mahfuzah, 2015). Bukti yang menyatakan bahawa masalah yang berkaitan dengan LGBT ini semakin mendapat tempat dalam kalangan masyarakat ialah dengan melihat kepada kajian yang dibuat oleh beberapa pengkaji sebelum ini (Mohamad Yusof, 2017: 59).

Beberapa kajian telah dijalankan oleh ahli akademik yang menyentuh tentang gejala LGBT ini dari pelbagai sudut. Kebanyakan daripada kajian tersebut memberitahu bahawa LGBT bukanlah suatu budaya atau amalan yang boleh diterima pakai dalam negara ini. Kesan yang dibawa oleh gejala LGBT ini benar-benar mampu merosakkan budaya hidup masyarakat terutamanya dari aspek akhlak dan tingkah laku. Kajian tersebut juga memberi cadangan agar suatu kajian yang memberi fokus terhadap aspek perundangan dengan lebih mendalam dapat dilakukan. Dengan adanya perbincangan berkenaan aspek perundangan akan memberi pendedahan berkaitan akta dan kesalahan-kesalahan yang melibatkan golongan LGBT ini dengan lebih terperinci (Suhaya, 2013: 120).

KEDUDUKAN LGBT DALAM MASYARAKAT DI MALAYSIA

Fenomena Lesbian, Gay, Biseksual & Transgender (LGBT) semakin hari semakin menjadi isu utama yang mendorong wujudnya tingkah laku songsang dalam kalangan masyarakat di Malaysia, terutama dalam kalangan generasi muda. Budaya LGBT sememangnya menyimpang daripada norma masyarakat di Malaysia terutama apabila ia melibatkan isu berkaitan agama dan budaya di negara ini. Kewujudan fenomena ini mencetuskan kontroversi terutamanya apabila ia benar-benar menyimpang daripada ajaran agama Islam yang sebenar di mana Malaysia merupakan salah sebuah negara yang berpegang kepada ajaran Islam sebagai agama rasmi (Suhaya, 2013: 113).

Mengikut kajian yang dilaksanakan oleh beberapa pengkaji sebelum ini, dapatan kajian mendapati bahawa pada mulanya berita-berita mengenai LGBT di Malaysia tidak diberikan perhatian oleh media di Malaysia secara langsung atau sebaliknya. Bagaimanapun sedikit demi sedikit akhbar di Malaysia memberikan peluang untuk isu LGBT ditulis dan diterbitkan untuk bacaan umum. Berita-berita itu tidaklah digambarkan secara negatif sepenuhnya tetapi ia juga

tidak digambarkan secara positif. Dapatan kajian boleh merumuskan bahawa berita-berita yang ditulis lebih kepada memberikan amaran, pengajaran dan menyatakan pendirian kerajaan, golongan bijak pandai dan NGO terhadap isu golongan ini (Mohamad Yusof, 2017: 59). Permasalahan berkaitan dengan LGBT ini juga telah sampai kepada membawa imej yang buruk kepada institusi agama dan pendidikan. Kejadian seorang pengetua pusat tahfiz yang ditangkap diatas kesalahan melakukan jenayah seksual kepada sembilan orang pelajar pusat tahfiz dibawah kendaliannya. Pengetua berkenaan yang dikatakan sebagai pengikut LGBT ini telah melakukan perbuatan liwat, meraba tubuh mangsa, onani dan pelbagai lagi sehingga mendatangkan kecederaan yang serius kepada murid berkenaan (Azrin, 2018: 4). Selain itu, LGBT juga dilaporkan semakin mendapat tempat dalam kalangan pelajar institusi pengajian tinggi. Perbuatan seks luar tabi'e dan songsang adalah antara gejala serius yang semakin berleluasa dalam kalangan pelajar universiti. Terdapat juga penganjuran program-program yang berunsurkan LGBT cuba dirancang di universiti-universiti di Malaysia terutamanya Universiti swasta (Ali, 2018: 3).

Ahli Parlimen Kuala Nerus, Datuk Dr. Khairuddin Aman Razali dalam wawancara akhbar telah memuji pendirian Tun Dr. Mahathir yang menolak perlakuan LGBT daripada diterima di negara ini adalah langkah yang tepat sesuai dengan ajaran Islam, undang-undang negara, norma masyarakat setempat dan nilai kemanusiaan sejagat. Malahan terdapat gesaan yang dilakukan oleh beberapa ahli parlimen antaranya Datuk Tuan Ibrahim Tuan Man supaya sebarang usaha untuk mengiktiraf dan mempertahankan perlakuan LGBT dalam Negara ini ditolak dan menyarankan agar tokoh atau pertubuhan yang memanipulasi prinsip hak asasi manusia untuk tujuan tersebut dikenakan tindakan. Perkara ini menurut beliau haruslah dibawa ke peringkat kabinet dengan menggesa Perdana Menteri mengeluarkan kenyataan rasmi kerajaan agar sebarang usaha untuk mempromosikan LGBT ini dalam apa bentuk sekalipun ditolak dan disekat secara menyeluruh (Badrul, 2018: 7).

Setiap hari media melaporkan pelbagai berita dan peristiwa yang menyentuh permasalahan akhlak dan sahsiah umat Islam, antaranya kegiatan maksiat, rogol, zina, penyalahgunaan dadah, keganasan rumah tangga, vandalisme, hedonisme (hiburan melampau), pergaulan bebas, budaya gay, lesbian dan sebagainya. Golongan pemikir, pendidik dan pemimpin masyarakat sering juga memberi maklum balas bahawa gejala keruntuhan akhlak dan budaya songsang dalam kalangan umat Islam berada pada tahap yang membimbangkan (JAKIM 2015: 10). Bagi menangani isu ini, Jakim dan agensi yang berkaitan telah mengambil pelbagai inisiatif mengikut bidang kuasa masing-masing. Antaranya, JAKIM telah menerbitkan Modul dan Manual Kaunseling Syarie, Manual HIV AIDS dan melaksanakan program pemulihan kepada golongan yang terlibat dalam gejala keruntuhan akhlak dan budaya hidup songsang. Walau bagaimanapun, permasalahan akhlak dan sahsiah masih terus membelenggu kehidupan umat Islam. Usaha-usaha bagi menanganinya perlu dilaksanakan secara lebih berkesan dan menyeluruh.

Pelbagai isu dan masalah muncul kesan daripada pelbagai tuntutan yang dibuat oleh golongan LGBT ini, ekoran daripada perkembangan mereka setelah diberikan pendedahan tentang hak-hak mereka sepertimana yang diperlakukan diluar negara (Mahfuzah, 2015: 29) Akibat daripada berkembangnya organisasi dan kumpulan-kumpulan aktivis yang bersifat pro LGBT ini, maka wujudlah beberapa isu yang dilihat mengancam nilai agama, akhlak, prinsip dan

perundangan di Malaysia terutamanya melibatkan undang-undang syariah. Antara isu utama yang berkait dengan LGBT ini ialah perlakuan LGBT itu sendiri bersifat kontra atau bertentangan dengan hukum syarak yang memperlihatkan agama Islam merupakan agama rasmi persekutuan.

Selain itu, berlakunya pertembungan antara undang-undang domestik yang digunakan di Malaysia dengan keputusan undang-undang antarabangsa yang telah diratifikasi oleh Malaysia sejak sekian lama. Kemudian, berlakunya campur tangan oleh mahkamah sivil dalam perkara yang berkait dengan hal-ehwal agama Islam di Malaysia yang menyentuh tentang LGBT. Kesan daripada campur tangan ini telah menyaksikan bagaimana golongan LGBT ini memanipulasi peruntukan undang-undang sivil yang ada untuk membenarkan segala perbuatan mereka sehingga mereka bertindak untuk menafikan bidang kuasa mahkamah syariah atau peruntukan undang-undang Islam yang ada di Malaysia pada hari ini melalui permohonan mengishtiharkan ketidaksahan peruntukan undang-undang Islam di Mahkamah Persekutuan seperti dalam kes *Juzaili & Anor lwn Majlis Agama Islam Negeri Islam tahun 2012*.

Berikutan kes pasangan lesbian yang dikenakan hukuman sebatan oleh Mahkamah Tinggi Syariah Negeri Terengganu yang lalu, menurut Mufti Negeri Sembilan Datuk Muhamad Yusof Ahmad hanya golongan yang jahil menentang dan tidak menyokong pelaksanaan hukuman tersebut. Beliau menambah, perlakuan LGBT ini sememangnya haram dalam Islam dan seluruh mufti dalam Negara ini sepakat tentang perkara itu dan menyokong hukuman tersebut. Tambahnya lagi, sekiranya terdapat bantahan daripada anggota kabinet atau kerajaan berkenaan dengan hukuman tersebut, perkara tersebut boleh dianggap sebagai menghina mahkamah (Haradian, 2018: 8).

Rentetan daripada kes hukuman sebat pasangan lesbian berkenaan, wujud pelbagai stigma negatif dalam kalangan masyarakat sehingga membawa kepada persepsi negatif kepada institusi perundangan syariah dalam Negara ini. Bekas Ketua Hakim Syarie, Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, Tan Sri Sheikh Ghazali Abdul Rahman dalam mengulas perkara tersebut menegaskan bahawa, tindakan Mahkamah menjatuhkan hukuman tersebut adalah menurut lunas-lunas peruntukan undang-undang sedia ada tanpa melanggar sebarang prosedur yang ditetapkan. Katanya lagi, pandangan yang mengatakan bahawa hukuman sebatan tersebut melanggar hak asasi manusia adalah salah, kerana sememangnya kesalahan yang dilakukan oleh golongan tersebut adalah suatu kesalahan menurut hukum syarak (Afiq, 2018: 11).

Pertubuhan dan Kumpulan yang menjalankan gerakan LGBT ini merupakan gerakan diskriminasi bentuk baru yang bernaung di atas nama hak asasi manusia. Gerakan ini telah memanipulasi Hak Asasi Manusia (HAM) untuk mempertahankan dan membenarkan perbuatan mereka. Tindakan gerakan ini secara umumnya telah menghina kesucian agama Islam sebagai agama rasmi di Malaysia dan perundangan Malaysia, malah secara tidak langsung telah menggugat ketenteraman awam dan keamanan beragama dalam negara ini (Norehan, 2012: 176).

LGBT MENURUT PERSPEKTIF UNDANG-UNDANG ISLAM

Berdasarkan undang-undang Islam atau hukum syarak adalah jelas bahawa perbuatan LGBT ini sama sekali diharamkan. Agama Islam melihat bahawa perbuatan melakukan perubahan kepada diri dan tubuh badan sebagai sesuatu yang bercanggah dengan ajarannya. Perbuatan menukar jantina tidak kira daripada lelaki kepada wanita atau wanita kepada lelaki adalah jelas haram dan bercanggah dengan hukum syarak. Hal ini kerana perbuatan seumpama itu adalah semata-mata mengikut hawa nafsu, terpedaya dengan godaan syaitan, tidak bersyukur dengan nikmat kejadian diri dan tergolong di dalam kategori mengubah kejadian Allah (JAKIM, 2010: 8). Terdapat beberapa negara yang mengenakan hukuman mati kepada kesalahan homoseksual seperti Iran, Yaman, Arab Saudi, Sudan, Nigeria, Mauritania dan mereka mengenakan hukuman jувana kepada pesalah bawah umur yang melakukan homoseksual (Javaid & Elani, 2013: 20).

Larangan Islam terhadap gaya hidup homoseksual menunjukkan bahawa LGBT hakikatnya bukan sekadar masalah moral, sebaliknya dalam neraca Islam sebagai al-Dīn, ia mempunyai kaitan langsung dengan amalan beragama orang Islam. LGBT adalah suatu amalan yang dilarang secara jelas sama ada di dalam al-Quran mahupun Hadith. Pengiktirafan kumpulan LGBT dan membenarkan perkahwinan sesama jantina akan menimbulkan kekeliruan dalam kehidupan sosial umat Islam. Apatah lagi kebanyakan pensusyarian Islam juga mempunyai kaitan dengan fitrah ketetapan jantina manusia seperti aurat, perkahwinan, nasab atau keturunan, farā'id (pembahagaian harta pusaka) dan lain-lain (Nor Hafizah, *et.al*, 2016: 105).

Perbuatan dan aktiviti LGBT sememangnya menyalahi undang-undang dan kehendak syarak. Jika perbuatan sedemikian gagal untuk dibendung melalui undang-undang secara sah dan dikurangkan oleh pihak berkuasa dan dibenarkan untuk disebar, dikhuatiri bahawa ramai pasangan suami isteri yang akan bercerai, sementara ada yang boleh meremehkan perkahwinan mereka hanya kerana mereka menikmati seks yang tidak dibenarkan. Institusi perkahwinan kemudiannya akan runtuh dan masyarakat akan berada dalam keadaan tidak selesa (Ashgar & Yusoff, 2018: 15).

Sistem perundangan di Malaysia telah meletakkan perundangan Islam yang terdapat disetiap negeri-negeri di Malaysia ini terpakai kepada semua orang yang beragama Islam. Oleh yang demikian, telah dinyatakan secara jelas bahawa perbuatan LGBT ini merupakan suatu kesalahan di bawah undang-undang Kesalahan Jenayah Syariah negeri-negeri yang mana peruntukan kesalahannya merangkumi kesalahan seperti liwat, lelaki berlagak seperti perempuan, perempuan berlagak seperti lelaki, musahaqah, perhubungan jenis luar tabi'e, pondan dan hubungan jenis antara orang yang sama jantina. Maka kesemua berikut adalah terkandung sebagai peruntukan kesalahan yang terdapat dalam setiap akta, enakmen dan ordinar negeri-negeri di seluruh Malaysia (Laman web e-fatwa, 2019: 172).

ISU YANG TIMBUL DARIPADA GEJALA LGBT

Penularan kes-kes melibatkan LGBT melibatkan generasi muda amat membimbangkan. Banyak kajian lepas yang dilakukan penyelidik barat berkait LGBT hanya berkisar cara hidup dan amalan seks selamat dalam kalangan pengamal LGBT dan kesan persepsi negatif komuniti terhadap anak-anak golongan LGBT (Roslee, 2017: 180). Kajian penyelidik lepas turut

mendapati remaja yang terlibat dengan LGBT mempunyai risiko yang tinggi untuk terlibat dengan tingkah laku berisiko dan mempunyai masalah kesihatan mental berbanding remaja normal serta berisiko untuk terlibat dengan penyalahgunaan dadah dan alkohol (Bell & Weinberg, 1978: 16).

Permasalahan berkait dengan penguatkuasaan juga wujud dalam usaha pihak berkuasa menjalankan tanggungjawab mereka untuk menguatkuasa undang-undang dalam negara ini. Menyentuh tentang tindakan penguatkuasaan oleh pihak berkuasa negeri bagi menguatkuasakan setiap peruntukan yang berkait dan menyentuh tentang LGBT ini, ianya kerap kali diganggu dan dicabar oleh pertubuhan dan aktivis pro LGBT ini yang sememangnya mempunyai agenda tersendiri. Pelbagai tuduhan dilemparkan kepada badan penguatkuasa undang-undang dalam negara ini dengan menyifatkan bahawa Malaysia tidak mematuhi memorandum berkait dengan hak asasi manusia (Mahfuzah, 2015: 31).

Kumpulan yang memperjuangkan hak LGBT mengusulkan supaya Seksyen 377A-D Kanun Keseksaan (Akta 574) yang mengharamkan liwat dan seks songsang luar tabi'i dimansuhkan kerana pengharaman tersebut bertentangan dengan prinsip kebebasan manusia yang menjadi tonggak himpunan Seksualiti Merdeka di Malaysia. Pada dasarnya, kelompok LGBT di seluruh dunia menuntut 8 perkara utama iaitu (Nor Hafizah, 2016: 110);

1. Aktiviti seks sesama jantina (tidak mengambil kira soal haram atau halal).
2. Pengiktirafan terhadap hubungan sesama sejenis atau berlainan jenis.
3. Perkahwinan sesama jantina.
4. Pengambilan anak angkat.
5. Membenarkan gay dan lesbian untuk berkhidmat dalam tentera.
6. Gender
7. Anti diskriminasi berdasarkan orientasi seksual.
8. Memperjuangkan undang-undang untuk identiti gender dan ekspresi

Menyentuh tentang Perkara 8 (1) Perlembagaan Persekutuan yang memperuntukkan tentang hak sama rata setiap orang disisi undang-undang dan berhak untuk mendapat perlindungan sama rata disisi undang-undang serta Perkara 8 (2) yang menyentuh tentang tidak boleh wujud diskriminasi terhadap setiap warga negara ini atas alasan agama atau jantina dalam mana undang-undang, perkara ini telah dijadikan sebagai alasan oleh golongan pro LGBT ini untuk membenarkan segala perbuatan mereka. Perkara ini perlulah difahami secara mendalam dan sama sekali tidak boleh dimanipulasikan yang mana hak-hak yang dinyatakan tersebut tidaklah bersifat mutlak, yang mana sekiranya dibenarkan golongan LGBT ini mengamalkan perbuatan mereka berasaskan kepada hak-hak tersebut maka akan mencetuskan suasana yang tidak aman, membawa kekeliruan, kacau bilau dan huru-hara dalam masyarakat negara ini (Seksyen Syariah, Jabatan Peguam Negara, 2011: 4).

Perlakuan LGBT juga telah membawa masalah kepada tahap kesihatan masyarakat dalam negara ini. Melalui aktiviti yang dilakukan oleh golongan LGBT ini, ia telah membawa kepada penyebaran pelbagai penyakit berjangkit antaranya ialah HIV/AIDS. Buktinya adalah berdasarkan laporan yang dikeluarkan oleh Majlis AIDS Malaysia dan Yayasan AIDS Malaysia telah menyatakan bahawa peningkatan kadar jangkitan HIV di negara ini secara umumnya

disumbang oleh beberapa golongan. Mengikut laporan yang dikeluarkan oleh Majlis AIDS Malaysia dan Yayasan AIDS Malaysia menunjukkan bahawa jangkitan HIV secara majoritinya disumbang oleh golongan heteroseksual iaitu sebanyak 42 peratus. Laporan ini juga menunjukkan bahawa golongan homoseksual dan bisexual penyumbang kedua kepada jangkitan HIV iaitu sebanyak 36 peratus (Majlis AIDS & Yayasan AIDS, 2016: 8).

Kemudahan dan keterbukaan yang terdapat dalam media sosial sudah tentu menjadi pilihan kumpulan LGBT untuk mempromosikan agenda mereka dan juga membina jaringan. *Salzburg Academy on Media and Global Change* juga menyatakan bahawa gerakan LGBT dunia menggunakan kemudahan media sosial untuk membentuk penerimaan masyarakat dunia terhadap isu-isu yang berkaitan dengan LGBT. Berdasarkan pemerhatian umum dengan merujuk kepada laman sesawang *www.ranker.com* dengan kata kunci “*Top LGBT Social Networks*” terdapat lebih kurang 80 laman sosial yang dikenalpasti mempromosikan agenda LGBT. Namun setelah diteliti, hanya 64 buah laman sosial sahaja yang masih aktif digunakan. Kebanyakan laman sosial menepati takrifan media sosial kerana ia digunakan untuk berkongsi maklumat, berkomunikasi atau berinteraksi bersama rakan dari dalam negara mahupun luar negara dan membangun jaringan (Kamal *et.al*, 2015: 13).

Berdasarkan maklumat profil masyarakat Malaysia berdaftar di laman-laman sosial LGBT, penglibatan masyarakat Melayu mencatatkan peratusan yang kedua tertinggi selepas masyarakat Cina. Masyarakat Cina mencatatkan peratusan sebanyak 70% berbanding masyarakat Melayu sebanyak 19% daripada keseluruhan populasi responden. Jika beranggapan bahawa semua Melayu adalah Islam, angka ini sudah cukup merungsingkan kerana LGBT jelas dilarang oleh agama Islam dan norma kehidupan masyarakat Melayu di Malaysia. Kajian juga mendapati bahawa peningkatan peratusan Melayu adalah disebabkan oleh peratusan tinggi yang dicatatkan di laman *www.onelovenet.com*. Peratusan profil masyarakat Melayu dalam laman sosial ini mencatatkan peratusan yang paling tinggi iaitu sebanyak 50.3% jika dibandingkan dengan masyarakat berbangsa lain. Sebaliknya, profil Melayu yang mendaftar di laman sosial lain seperti *www.fridea.com* hanya 5% sahaja dan *www.axcest.com* pula hanya sebanyak 3.7% (Kamal *et.al*, 2015: 14).

Kajian dari pengkaji terdahulu juga mendapati remaja yang terlibat dengan LGB (Lesbian, Gay & Bisexual) mempunyai risiko yang tinggi untuk terlibat dengan tingkah laku berisiko dan mempunyai masalah kesihatan mental berbanding dengan remaja normal serta berisiko untuk terlibat dengan penyalahgunaan dadah dan alkohol. Selain itu, mereka juga dilaporkan mempunyai masalah berkaitan dengan sikap. Kesemua masalah ini menyebabkan mereka makin dipinggirkan oleh individu terdekat dengan mereka serta masyarakat sekeliling sehingga menghalang kefungsi psikologikal mereka. Akibatnya, muncul bukti yang menyatakan ketidakseimbangan terhadap kehidupan lesbian seperti kemurungan, putus harapan dan bunuh diri (Ahmad *et.al*, 2015: 6). Di Malaysia, kajian yang dilakukan oleh Jaringan Melayu Malaysia (JMM) mendapati sebanyak 21 laporan polis telah dibuat sepanjang tahun 2011 berkenaan pembabitan pelajar sekolah rendah dan menengah dalam kegiatan seks luar tabii yang lebih dikenali sebagai seks sejenis. Presidennya, Azwanuddin Hamzah berkata, statistik bagi seluruh negara amat membimbangkan dan keadaan dijangka menjadi lebih dahsyat sekiranya perjuangan golongan LGBT mendapat tempat di negara ini (Farhana, 2018: 61).

Fenomena Lesbian, Gay, Biseksual & Transgender (LGBT) semakin hari semakin menjadi isu utama yang mendorong wujudnya tingkah laku songsang dalam kalangan masyarakat di Malaysia, terutama dalam kalangan generasi muda. Budaya LGBT sememangnya menyimpang daripada norma masyarakat di Malaysia terutama apabila melibatkan isu berkaitan agama dan budaya di negara ini. Jabatan Perangkaan Malaysia pada tahun, menganggarkan bahawa Malaysia dihuni oleh 32 juta orang dengan 28.7 juta daripadanya adalah warganegara dan 3.3 juta pula terdiri daripada bukan warganegara. Menurut sumber Jabatan Perangkaan Malaysia pada tahun 2010, Islam adalah agama majoriti di Malaysia (61.3%); diikuti dengan Buddha sebanyak 19.8% yang menganutnya dan agama Kristian pula dianuti oleh 9.2% penduduk Malaysia. Oleh sebab Islam adalah agama rasmi di Malaysia, sesetengah perkara yang tidak selari dengan Islam adalah dilarang untuk dilakukan termasuklah perlakuan seksual di luar tabii. Malahan, undang-undang Malaysia menetapkan bahawa sesiapa yang didapati mengamalkan kegiatan di luar tabii boleh didakwa mengikut Seksyen 377A-D Kanun Keseksaan (Akta 574) yang mengharamkan liwat dan seks songsang luar tabii (Mohamad Yusof *et.al.*, 2017: 60.)

Golongan LGBT di barat telah membangunkan organisasi LGBT bersifat antarabangsa, seperti *International Gay and Lesbian Human Right Commission*, yang mana penubuhannya memfokuskan kepada hak asasi manusia dalam kempen mereka diperingkat antarabangsa. Mereka juga telah terbukti berjaya mempengaruhi NGO hak asasi manusia yang utama seperti *Amnesty International* untuk membangkitkan tentang hak asasi golongan LGBT. Dalam pada masa yang sama, banyak negara-negara *postcolonial* telah membangunkan ideologi anti-kolonial kebangsaan yang mana memberi ruang dan membenarkan hubungan seksual sesama jantina (Matthew 2008: 23). Di Malaysia, tiada peruntukan perundangan yang spesifik terhadap gerakan LGBT secara khusus. Namun perbuatan homoseksual dan perlakuan seksual di luar tabii adalah merupakan satu kesalahan berdasarkan sistem perundangan di Malaysia. Dengan memansuhkan undang-undang yang mengharamkan perlakuan homoseksual, gejala LGBT akan terus berleluasa tanpa kekangan dan ini akan merosakkan kesejahteraan institusi kekeluargaan selain membawa kesan kesihatan yang merisaukan (Zainul Rijal, 2018: 7).

Menentang gejala songsang LGBT bukanlah sehingga meniadakan hak asasi mereka sebagai manusia yang harus hidup dengan kehormatan. Hak asasi mereka terhadap pendidikan, penjagaan kesihatan dan peluang pekerjaan masih perlu dihormati dan dipelihara. Menyantuni komuniti LGBT pula tidaklah sehingga tuntutan mereka keseluruhannya diterima dan diberikan pengiktirafan. Perlu diimbangi di antara hak asasi harus dimiliki semua manusia dan tuntutan-tuntutan memungkinkan kebobrokan agama, budaya dan naratif kebangsaan. Imbangan ini harus diperhalusi sebelum konflik hak asasi membarah dalam negara ini. Melalui Semakan Berkala Sejangat (UPR) disediakan Majlis Hak Asasi Manusia, Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB) pada 2013, *Coalition of Malaysian NGOs in the UPR Process* (COMANGO) telah melontarkan beberapa tuntutan bagi pihak komuniti LGBT termasuklah pemansuhan Seksyen 377A Kanun Keseksaan (Akta 574) yang sekarang ini menjadikan perbuatan seks luar tabii sebagai suatu jenayah.

Negara Malaysia tidak lari daripada cubaan untuk pengiktirafan hak golongan LGBT. Sebagai usaha untuk memberi pengiktirafan dan hak sama rata kepada golongan LGBT, Gabungan NGO Hak Asasi Manusia (Comango) telah menuntut Malaysia menerima syor-syor

mereka dalam Semakan Berkala Sejagat (UPR) tahun 2013 anjuran Majlis Hak Asasi Manusia Pertubuhan Bangsa-bangsa Bersatu (PBB) di Geneva, Switzerland. Secara ringkas tuntutan Comango berkaitan LGBT adalah seperti berikut:

- a) Menuntut supaya Malaysia menerima Hak SOGI (*Sexual Orientation & Gender Identity*). Pengiktirafan orientasi seksual LGBT sebagai hak-hak asasi manusia sejagat.
- b) Syor meminda seksyen 377A Kanun Keseksan berhubung jenayah liwat. Hujahan bahawa jenayah liwat merupakan undang-undang yang tidak lagi relevan dan ketinggalan zaman (archaic).
- c) Syor agar Enakmen-enakmen Kesalahan Jenayah Syariah dimansuhkan dan pindaan terhadap kesalahan-kesalahan jenayah syariah dan enakmen-enakmen yang didakwa sebagai “menggangu hak peribadi.”

Walau bagaimanapun, syor-syor berkaitan LGBT tidak akan terhenti setakat itu kerana pusingan Semakan Berkala Sejagat untuk Malaysia adalah dijadualkan pada Oktober 2018. Kes LGBT menjadi keutamaan masyarakat dan pihak kerajaan apabila fenomena ini berlaku melibatkan pertentangan agama, nilai-nilai dan sosio budaya masyarakat di Malaysia. Mereka sanggup melakukan apa saja walaupun sanggup memusnahkan diri seperti menjalinkan hubungan dengan rakan sejenis, menyediakan perkhidmatan seks dan menjalani pembedahan perubahan jantina (Puteri Hayati, 2015: 8). Rentetan *trend* perubahan sosial yang melibatkan kes-kes perceraian dan kebimbangan HIV dan AIDS dan pembedahan alat kelamin yang meningkat kini di Malaysia, maka *trend* gejala sosial kini melibatkan seks songsang seperti Gay, Lesbian dan Transgender perlu diberi keutamaan (Roslee, 2017: 181). Menurut Asraf Wajdi dilaporkan lebih 90,000 pasangan bercerai berpunca LGBT. Pasangan seorang lesbian, gay, biseksual dan transgender (LGBT) antara punca 92,768 kes perceraian di antara 2012 dan 2014. Antara punca yang mendorong kepada perceraian adalah masalah seks seperti khunsa, lesbian, homoseksual atau gay, seks luar tabii dan mengubah suai alat kelamin (Asyraf, 2016: 1).

CABARAN DALAM MENDEPANI ISU LGBT

Usaha yang digerakkan oleh beratus-ratus aktivis dan pakar untuk mempertahankan dan mempromosikan hak-hak LGBT diseluruh dunia membuktikan bahawa masalah berkaitan dengannya merupakan fenomena global (Javaid & Eleni, 2013: 20). Perlu diingat bahawa LGBT benar-benar menentang budaya, tradisi, kepercayaan Malaysia dan agama. Kesalahan tersebut boleh dihukum jenayah di bawah undang-undang syariah dan undang-undang sivil Malaysia. Perjuangan untuk hak asasi manusia adalah sepatutnya perjuangan untuk memulihkan hak-hak rakyat yang telah dilucutkan dan mengembalikan maruah. Hak asasi manusia tidak boleh digunakan untuk menggalakkan aktiviti haram dan tidak bermoral, tidak rasional tingkah laku yang bertentangan dengan sifat sebenar manusia dicipta (Ashgar & Yusuff, 2018: 15).

Undang-undang anti-maksiat seringkalinya bersangkutan dengan tingkahlaku dan standard moral yang dianggap urusan peribadi. Sungguhpun demikian, ia tetap menjejaskan kesucian agama, menggugat keamanan dan memberi kesan kepada akhlak dan moral masyarakat. Bagi setiap kategori kesalahan jenayah syariah, baik yang berkaitan dengan akidah, kesucian Islam mahupun moral, pihak berkuasa berhadapan dengan pelbagai kerenah dan cabaran yang

tersendiri (Mohd Farok *et.al*, 2017: 230). Bagi kesalahan berkaitan moral misalnya, terdapat langkah-langkah menangani suspek di tempat kejadian yang kadangkadang dilihat sebagai tidak sesuai sehingga tidak menyenangkan mereka yang terlibat.

Selain daripada itu, terdapat pelbagai cabaran yang dihadapi dalam usaha menangani isu LGBT ini seperti kritikan segelintir masyarakat yang menuduh pihak penguatkuasa agama mencampuri urusan peribadi dan kebebasan mereka apabila menangkap dan menyiasat golongan yang disyaki terlibat dengan kesalahan moral. Dari segi lain pula, kredibiliti pegawai penguatkuasa agama sendiri dari segi kekurangan pemahaman dan latihan tentang undang-undang yang dikuatkuasakan, terutama yang baru dilantik memegang jawatan tersebut juga menimbulkan masalah. Pegawai yang berpengalaman pula bertukar kerja ke bahagian lain kerana memohon kenaikan pangkat atau ditukarkan, menyebabkan segala kemahiran dan pengalaman operasi, penyiasatan dan pengumpulan bahan bukti tidak dapat dikembangkan (Mohd Farok *et.al*, 2017: 235).

Banyak masalah dan rungutan dalam kalangan masyarakat adalah berkisar tentang kaedah dan prosedur yang dilaksanakan oleh PPA yang dilihat tidak sistematik dan sering tersasar dan melebihi bidangkuasa yang diberikan. Tidak dapat dinafikan terdapat insiden dimana prosedur-prosedur pra-bicara seperti siasatan, tangkapan, pengegedahan dan interogasi banyak menerima kritikan bahawa pengintipan dilakukan, kamera video digunakan untuk merakam aksi tidak senonoh suspek, mengugut, meminta suapan dan macam-macam lagi sepertimana yang pernah diwar-warkan di media massa (Utusan Malaysia, 2005: 5).

Di bawah undang-undang jenayah Syariah pada amnya, terdapat lebih kurang 45 peruntukan kesalahan yang merangkumi kesalahan berkaitan akidah, akhlak, kesucian agama Islam dan pelbagai lagi. Jika diperhalusi, didapati hampir 20 kesalahan yang tidak begitu jelas elemen-elemen kesalahannya. Akibatnya, ia menyukarkan pelaksanaan penguatkuasaan dan Pegawai Penguatkuasa Agama (PPA) sering berhadapan dengan masalah ketika menjalankan operasi (Mohd Farok *et.al* 2017: 240). Sebagai contoh, perlakuan yang disifatkan sebagai suatu kesalahan di bawah kesalahan perlakuan tidak sopan, di mana seksyen 57 Enakmen Jenayah (Syariah) Perak 1992 menjelaskan:

“Sesiapa melakukan perbuatan atau berkelakuan tidak sopan yang bertentangan dengan Hukum Syara' di mana-mana tempat awam adalah bersalah atas suatu kesalahan dan hendaklah, apabila disabitkan, dikenakan hukuman denda tidak melebihi satu ribu ringgit atau penjara selama tempoh tidak melebihi enam bulan.”

Dalam era di mana hak asasi manusia dianggap sebagai agama baru (oleh golongan sekular), agama (Islam) dilihat sebagai halangan yang tidak wajar dalam kehidupan moden. Islam dianggap penghalang kemajuan dan kebebasan kerana mengajar umatnya memberi keseimbangan antara hak dan tanggungjawab (*rights and responsibility*). Falsafah moral dan moraliti barat yang menolak fungsi undang-undang ke dalam sfera moral individu pula yang diagung-agungkan tanpa memikirkan kepentingan awam (Siti Zubaidah, 2018: 5). Maksiat moral atau bukan moral yang diketahui berlaku di belakang pintu tertutup atau yang berlaku di depan mata, seringkali dilaporkan atau diadu oleh anggota masyarakat yang cakna kepada Bahagian

Penguatkuasaan. Hakikatnya pelbagai cabaran dihadapi oleh Bahagian Penguatkuasaan yang dipertanggungjawabkan untuk menjalankan fungsi amar makruf nahi mungkar dalam masyarakat (Siti Zubaidah *et.al*, 2014: 170).

Definisi yang tidak jelas juga boleh mengganggu usaha penguatkuasaan dan juga memasuki sempadan privasi. Sebagai contoh: jika kesalahan “perbuatan tidak sopan” digunakan untuk menahan orang yang mendedahkan aurat dikira tidak adil kerana definisi kesalahan itu tidak menyebut tentang pendedahan aurat dengan jelas (Siti Zubaidah, 2018: 7). Terdapat juga persoalan berkenaan dengan hak individu didalam penguatkuasaan undang-undang berkaitan dengan moral. Mereka yang terlibat kebiasaannya menggunakan alasan berkenaan untuk menagih simpati dan akhirnya mendatangkan tekanan kepada penguatkuasa agama (Siti Zubaidah, 2014: 4).

Kesalahan berkait dengan moral dan etika sangat berhubung kait dengan isu hak asasi manusia. Adalah tidak mengejutkan apabila terdapat gerakan-gerakan daripada NGO yang menuntut pemansuhan undang-undang yang bertentangan dengan hak asasi individu (Nasimah 2007: 8). Maka dengan itu, Jawatankuasa Fatwa Kebangsaan yang bersidang pada 14 April 2005 telah memutuskan bahawa adalah menjadi tanggungjawab kerajaan untuk melaksanakan prinsip “*amar makruf, nahi mungkar*” memandangkan keruntuhan moral boleh memusnahkan Negara. Penguatkuasaan jenayah syariah akan menghadapi kesukaran apabila terdapat beberapa individu dalam kalangan masyarakat yang berpendapat bahawa undang-undang Islam adalah melanggar kebebasan hak asasi manusia (Hasliza, 2010: 3).

CADANGAN PENYELESAIAN TERHADAP GEJALA LGBT

Dalam usaha menangani isu LGBT ini, terdapat keperluan yang mendesak agar diwujudkan garis panduan penguatkuasaan dan pendakwaan yang standard dan mudah diikuti agar segenap langkah dan tindakan penguatkuasaan dan juga pendakwaan dilihat sebagai standard dan tidak kucar-kacir. Perlu dinyatakan bahawa telah ada akta dan enakmen tatacara jenayah syariah yang mempunyai peruntukan berkaitan menangani aduan, siasatan, tangkapan, geledah sehinggalah kepada tatacara pendakwaan dan perbicaraan, namun ia dalam bentuk dan bahasa undang-undang yang teknikal dan panjang. Justeru untuk memudahkan operasi dan pemahaman tatacara dan prosedur, satu *standard operating procedure* (SOP) memang diperlukan bagi menghalusi lagi langkah-langkah penguatkuasaan dan pendakwaan (Siti Zubaidah, 2008: 540). Sebagaimana yang sedia dimaklumi, tindakan penguatkuasaan adalah berasaskan aduan dan juga operasi. Untuk proses siasatan misalnya, bagaimana sesuatu siasatan yang memuaskan perlu dan patut dilakukan. Pegawai yang belum atau tidak terlatih sudah pasti akan berhadapan dengan jalan buntu jika dibiarkan tanpa panduan dan tunjuk ajar.

Melihat kepada permasalahan yang berlaku berkait dengan jabatan atau organisasi yang bertanggungjawab dalam menguatkuasakan jenayah syariah ini, beberapa masalah yang telah dikenalpasti antaranya kekurangan staf ketika operasi dijalankan, pegawai dan anggota yang terlibat dengan operasi tidak mempunyai pengetahuan dan pengalaman yang cukup dalam mengendalikan operasi serta kekurangan peralatan untuk digunakan bagi tujuan operasi seperti kamera, “*walkie-talkie*” dan pengangkutan. Kesemua permasalahan ini membawa kepada kurangnya keberkesanan dalam menjalankan operasi penguatkuasaan dan akhirnya

mendatangkan masalah apabila sampai kepada bahagian pendakwaan. Akhirnya proses pendakwaan gagal dilaksanakan akibat daripada terlalu banyak kelompongan ketika operasi dijalankan (Maffuza, 2017: 10).

Sementara itu, kesemua peruntukan yang menyentuh tentang kesalahan yang dilakukan oleh golongan LGBT samada yang terdapat dalam Kanun Keseksaan atau yang terdapat dalam Enakmen Kesalahan Jenayah Syariah negeri-negeri perlu diteliti semula untuk tujuan penambahbaikan dan seterusnya dikuatkuasakan secara maksima (Mohd Sabree, 2018). Siti Zubaidah turut menjelaskan bahawa, keseksaan ataupun hukuman melalui mekanisme perundangan wajar dilihat sebagai satu kaedah pencegahan daripada melakukan sesuatu kesalahan dan pembalasan selepas melakukannya. Oleh itu, objektif utama undang-undang digubal dan dikuatkuasakan adalah untuk mengelak pesalah laku daripada melakukan kesalahan berulang. Selain itu, undang-undang juga bertujuan menjaga peraturan dan ketertiban dalam masyarakat (Siti Zubaidah, 2000: 4).

Dalam pada itu, tindakan menyekat segala kegiatan dan aktiviti yang mempunyai unsur-unsur LGBT atau mempromosikan LGBT perlu dilaksanakan secara menyeluruh (Muhd Izzat 2019: 8). Berdasarkan seksyen 15(2)(f), sekiranya program berkaitan dengan aktiviti ataupun bertujuan mempromosikan LGBT, maka pegawai tersebut diberikan kuasa untuk membuat sekatan dengan tidak membenarkan apa jua perlakuan peserta mahupun kandungan program atas faktor sensitiviti budaya dan agama. Segala maklumat berkenaan himpunan termasuk penganjur, penceramah dan objektif perhimpunan diadakan wajib dideklarasikan di dalam Borang Pemberitahuan Di Bawah Seksyen 9(1), Jadual Keempat, Akta Perhimpunan Aman 2012. Dari sudut yang lain, sekiranya sesuatu program LGBT dianjurkan di premis-premis persendirian selain di tempat-tempat awam, maka Akta Perhimpunan Aman 2012 tidak lagi terpakai. Namun, sekiranya program tersebut melibatkan orang Islam serta terdapat unsur-unsur yang tidak bermoral dan menyalahi perundangan syariah seperti pertandingan ratu cantik maknyah dan sebagainya, pihak berkuasa agama dengan kerjasama polis dan pihak berkuasa tempatan boleh melakukan serbuan dan tangkapan untuk pendakwaan di mahkamah syariah berdasarkan peruntukan seksyen 29 Akta Kesalahan Jenayah Syariah (Wilayah-Wilayah Persekutuan) 1997. Seksyen 35 akta yang sama juga terpakai ke atas mana-mana individu yang menganjurkan, mendorong atau menggalakkan orang lain untuk melakukan maksiat. Sekiranya disabitkan bersalah, pelaku boleh didenda tidak melebihi lima ribu ringgit, dipenjarakan selama tempoh tidak melebihi tiga tahun atau kedua-duanya.

Badan legislatif negara perlu mengemukakan suatu peruntukan baru yang bersifat khusus menyentuh tentang kesalahan-kesalahan melibatkan LGBT. Hal ini kerana terdapat banyak kelompongan yang terdapat dalam undang-undang sedia ada dan peruntukan yang ada bersifat samar dan sukar untuk dijadikan sandaran oleh pihak mahkamah dalam menjatuhkan hukuman. Hakim Abdul Wahab Patail dalam penghakimannya bagi kes *Kristie Chan lwn Ketua Pengarah Jabatan Pendaftaran Negara* (2013) telah menyatakan kebimbangannya terhadap situasi ketiadaan peruntukan yang jelas untuk memutuskan isu permohonan pertukaran jantina. Yang mana, pihak mahkamah terpaksa menjatuhkan hukuman dengan hanya bergantung kepada penyelesaian sementara secara mudah melalui mahkamah. Beliau membangkitkan keperluan kepada pihak kerajaan atau parlimen yang seharusnya memikirkan solusi yang lebih konkrit melalui peruntukan yang lebih jelas bagi menangani masalah ini. Justeru, Parlimen diperingkat

persekutuan dan dewan undangan negeri diperingkat negeri hendaklah lebih progresif tetapi inklusif dalam merangka, membahas dan meluluskan peruntukan undang-undang yang lebih spesifik tetapi bersifat tegas demi membendung gejala LGBT atau dalam erti kata yang lebih tepat “menjenayahkan LGBT”. Perlu disadari dan diakui bahawa kebebasan mutlak yang tiada pedoman tanpa disulami dengan ajaran agama akan mengancam kemaslahatan umum serta berpotensi menghancurkan sistem sosial dan nilai-nilai dalam masyarakat yang didokong oleh prinsip serta nilai-nilai agama, budaya dan etika (Mohd Sabree & Mohd Sopiee, 2016).

PENUTUP

Permasalahan berkaitan dengan LGBT ini sememangnya perlu dibendung secara agresif kerana risiko untuk menjadikannya menular secara kritikal sangat tinggi. Dalam era globalisasi dan media sosial kini, masyarakat sangat mudah untuk terpengaruh dengan setiap apa yang dipapar dan dipertontonkan kepada mereka tanpa menilai kesan baik dan buruknya. Pelbagai isu dapat dilihat yang kesemuanya menjurus kepada perkara negatif yang mampu merosakkan institusi masyarakat dan seterusnya memberi risiko kepada keruntuhan sesebuah negara. Peruntukan undang-undang sedia ada perlu diperkemas dengan kadar yang segera bagi memastikan setiap permasalahan baru yang muncul dalam negara dapat diatasi secepat yang mungkin.

Gejala LGBT ini sememangnya suatu yang sukar untuk dibendung jika pihak-pihak berwajib gagal untuk bertindak pantas dalam memberikan respon terhadap tingkah laku LGBT. Walaupun terdapat pelbagai cabaran yang perlu dihadapi oleh pihak-pihak yang diberikan tanggungjawab untuk menangani isu LGBT ini, namun segala cabaran itu perlu ditempuh dengan bijaksana agar kegiatan LGBT ini dapat dikekang sehabisnya. Usaha-usaha yang dicadangkan diharap dapat membantu menyelesaikan gejala LGBT ini dan akhirnya memastikan kehidupan sosial masyarakat sentiasa berada dalam keadaan yang sepatutnya. Sebuah negara yang maju tidak hanya berkisar tentang kemajuan infrastruktur dan prasarana sahaja, malah yang lebih penting ialah menyentuh tentang sikap, peradaban dan kehidupan social masyarakat yang menepati lunas kehidupan manusia sejagat.

RUJUKAN

- Afiq Mohd. “*Hormati Undang-Undang Syariah Islam,*” (2018) disiarkan dalam akhbar Utusan Melayu bertarikh 5 september 2018 jam 12.00 pm.
- Ahmad et.al., (2015). “Faktor dan Cara Gaya Hidup Serta Kemungkinan Kembali Pulih Dalam Kalangan Lesbian : Satu Kajian Kes,”. *Jurnal of Social Sciences and Humanities*, Vol 10, No. 1, 1-15.
- Ashgal Ali & Yusuff Jelili. (2018). “LGBT: An Evaluation of Sharia Provisions and The Laws Of Malaysia and Nigeria, GJAT, Vol.8 Issue 1, 15
- Asraf Wajdi Dusuki. “*LGBT antara punca lebih 90,000 pasangan bercerai,*”. Malay Mail Online. 4 Mac 2016.
- Badrul Hafizan, “*Bawa Pendirian Tolak LGBT ke Parlimen,*”. (2018). disiarkan dalam akhbar Utusan Melayu bertarikh 24 september 2018 jam 12.58 pm.
- Farhana Joni. (2012). “*18 kes cerai punca hubungan songsang*”. Utusan Malaysia, 1 April. <http://www.utusan.com.my>.

- Haradian Syah. (2018). “*Jahil Punca Bantah Sebat,*” disiarkan dalam akhbar Utusan Melayu bertarikh 9 september 2018 jam 3.00am.
- Hasliza Hassan, “*Pelbagai halangan kuat kuasa undang-undang syariah*”, Kolum Agama, dilayar di laman web <http://www.bharian.com.my>.
- Javaid Rehman, Eleni Polymenopoulos. (2013). “*Is Green A Part Of The Rainbow? Sharia, Homosexuality, And LGBT Right In The Muslim World*”, *Fordham International Law Journal*. Vol, 37 Issue 1. 1-52
- Kamal Azmi et.al,. (2015). “*Profil Masyarakat Melayu Malaysia Di Media Sosial Yang Mempromosikan LGBT,*” Isu-Isu Semasa Media dan Dakwah. Kuala Lumpur. Penerbit Universiti Malaya.
- Keputusan Muzakarah Jawatankuasa Fatwa Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia Mengenai Isu-Isu Sains Dan Perubatan. (2010). Jabatan Kemajuan Islam Malaysia.
- Maffuza Salleh et.al. (2017). Sovereignty of Legislation By Empowering The Implementation of The Malaysian Sharia Criminal Law,” *International Journal of Administration and Governance*. 3(3), 7-13.
- Mahfuzah Mohamad. (2015). “Lesbian, Gay, Biseksual dan Transgender: Perspektif Undang-undang Jenayah Syariah,” *Jurnal Undang-undang dan Masyarakat*, no.19 29-36.
- Matthew Waites, “*Analysing Sexualities in the Shadow of War: Islam in Iran, the West and the Work of Reimagining Human Rights,*” University of Glasgow
- Mohamad Yusof Helmy et.al,. (2017). “Kajian Perbandingan Pemaparan Berita LGBT dalam Akhbar Cetak dan Portal Berita,”. *Jurnal Forum Komunikasi*, Vol 12, No, 2, 59-74
- Mohd Ali. (2018). “*Waspada LGBT pelajar Universiti*”, disiarkan dalam laman akhbar Utusan Melayu bertarikh 9 oktober 2018 jam 12.00 pm
- Mohd Azrin. (2018). “*LGBT cemar Institusi Tahfiz,*” disiarkan dalam laman akhbar Utusan Melayu bertarikh 14 Oktober 2018 jam 8.57 pm.
- Mohd Farok Mat Nor et.al, .(2017). “*Skop dan Peranan Badan Penguatkuasa Jenayah Syariah Negeri Sarawak: Kupasan dan Cadangan Penambahbaikan*”, 4th International Research Management & Innovation Conference (IRMIC 2017).229-247
- Mohd Hisham Mohd Kamal dan Shamrahayu Abdul Aziz. (1997). “*Prosedur Jenayah Syariah (Wilayah-Wilayah Persekutuan)*” dalam Isu-Isu Kebebasan Beragama dan Penguatkuasaan Undang-Undang Moral, (penyut.) KL:Kulliyyah Undang-Undang Ahmad Ibrahim, hh. 144-160.
- Mohd Sabree Nasri & Mohd Sopiiee Shiddeq. (2016). “Murtad: Antara Hak Kebebasan Beragama dan Kesalahan Jenayah Syariah di Malaysia”, *Jurnal 'Ulwan*, vol. 1, 1-18.
- Mohd Sabree Nasri. (2018). “Akta 355 dan Perkembangan Bidang Kuasa Mahkamah Syariah Dalam Perkara Jenayah di Malaysia”, *Journal of Law and Governance*, vol 1, 77-90.
- Muhd Izzat Amsyar, Muhammad Syahlan Shafie, Hisyam Hanapi, Fareed Mohd Hassan. (2019). Salah laku LGBT Dalam Perundangan Malaysia: Undang-Undang sebagai Mekanisme Pembanterasan dan Kawalan. *Journal of Advanced Research in Social and Behavioural Sciences*.
- Nasimah Hussain. (2007). “Siri Perkembangan Undang-Undang di Malaysia”, Jilid 13.
- Nor Hafizah .et.al,. (2016). “Metodologi Dakwah Terhadap Golongan Lesbian, Gay, Biseksual dan Transgender (LGBT),” *Jurnal Pengajian Islam, Fakulti Pengajian Peradaban Islam*, Bil 9 103-119
- Norihan Zakaria. (2012). “Fenomena LGBT Di Malaysia”, *Jurnal ILIM*, No 5, 176.

- Pelan Strategik Jakim 2015-2019, Jabatan Kemajuan Islam Malaysia.
- Roslee Ahmad. et.al., (2017). “Pembangunan Alat Ukur Orientasi Seks Perlakuan Gay dan Lesbian,” *Jurnal Psikologi dan Kaunseling*, Kementerian Pendidikan Malaysia. 175-193
- Seksyen Syariah, Bahagian Penasihat, Jabatan Peguam Negara, (2011). *Kedudukan dan Hak Golongan Lesbian, Gay, Dwiseksual dan Trangender Menurut Perlembagaan Persekutuan, undang-undang Islam dan Mahkamah Syariah*.
- Siti Zubaidah Ismail, Zusyrafain Yusof, & Mohamaed Afiq Afandi bin Mohamed Azahari. (2014). Cabaran penguatkuasaan dan pendakwaan kesalahan jenayah syariah dari sudut perundangan. *Jurnal Hukum*, 39(2), 165- 181
- Siti Zubaidah Ismail. (2008). “Dasar penguatkuasaan dan pendakwaan jenayah syariah di Malaysia: satu analisis,” *Jurnal Syariah*, Jil. 16 (Keluaran Khas). pp. 537-554.
- Siti Zubaidah Ismail. (2014). “ Mendepani Krisis Moral: Cabaran Penguatkuasaan Undang-undang Jenayah Syariah”, *Shariah Law Reports Articles*.
- Siti Zubaidah Ismail. (2018). “Penguatkuasaan vs Dosa Peribadi,” Kertaskerja dibentangkan di Konvensyen Pegawai Penguatkuasa Agama dan Pendakwa Syarie Seluruh Malaysia bertempat di Hotel Copthorne, Pulau Pinang pada 17-18 Okt 2018
- Suhaya Deraman et.al., (2017). “Identifikasi Identiti Biseksual dan Hubungannya dengan Aspek Sokongan Sosial dan Kesihatan Mental dalam Kalangan Individu Biseksual di Melaka,”*Jurnal Al-Hikmah* 9 (2) 113-130.
- Utusan Malaysia, 15 April 2005: “*JAWI dicemuh banteras maksiat*.”
- Zainul Rijal, “*LGBT Disisi Undang-undang Negara*,” dikeluarkan di Laman Sinar Harian bertarikh 4 Mei 2018.

Rujukan Kes

- Juzaili & anor vs Kerajaan Negeri Sembilan*. No Rayuan Sivil NO. N-01-498-11/2012
- Kristie Chan lwn Ketua Pengarah Jabatan Pendaftaran Negara*. 2013. 4 CLJ 627